

La notícia

Projectes

Activitats

Ingressos de fons

Instruments de descripció

Tractament de fons

Publicacions

Agenda

Il·lustració de la capçalera:
Bitllet guanyador de la rifa de Nadal l'any 1920.
Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.

ArxiBar: Butlletí de l'Arxiu Municipal de Barcelona
Ciutat, 9. pral. 1a
08002 Barcelona
Tel 93 402 76 02. Fax 93 402 76 38
Adreça electrònica: arxcap@mail.bcn.es

Aquest butlletí, i també els números anteriors de la sèrie, els podeu consultar al web de l'Arxiu Municipal de Barcelona:
<http://www.bcn.es/arxiu>

Disseny: Palli: Disseny i Comunicació
Impressió: Imatge i Producció Editorial

El consell de redacció d'ArxiBar està format per: Núria Burguillos, Núria Durany, Roser Garcia, Eloi Sendra, Jordi Serchs i Francesc Valls.

Col·laboradors en l'edició d'aquest número: Gemma Bayó, Montserrat Beltran, Sílvia Domènech, Ramon Grau, Imma Moratalla, Victòria dels Àngels Pérez, Glòria Pedro, Glòria Pomni, Núria Postico, Amèlia Poves, Manuel Rovira, Sebastià Riera, Xavier Tarraubella, Gemma Valls i Rafael Yanguas.

Revisió del text: Centre de Normalització Lingüística de Barcelona, Servei d'Assessorament Lingüístic.

D.L.B. 3692-1999
ISSN 1575-1465

La notícia

El pla estratègic d'arxius 2002-2010

La finalització dels treballs de redacció del pla estratègic que ha de formular les polítiques d'arxiu a desenvolupar en el marc de l'Ajuntament de Barcelona és una bona notícia per a tot el col·lectiu d'arxiviers. En primer lloc perquè suposa cloure un procés participatiu en què tots els implicats han pogut expressar la seva opinió. Segonament pel fet que, un cop superats els objectius assenyalats en el Projecte d'ordenació d'arxius del 1988, calia dotar-nos d'un nou instrument de planificació que permetés a l'arxivística municipal encarar amb èxit els reptes que planteegen els nous models d'organització de l'Ajuntament i les exigències dels ciutadans. Ara caldrà engegar el procés d'aprovació formal del projecte per part dels òrgans gerencials i polítics adients, de manera que puguem procedir ben aviat a la seva aplicació i difusió.

CAMPANYA BARCELONA FEM MEMORIA

Hem fet memòria gràcies a Robert Serra Huertas, Santiago Bustos Duatis, Carmen González Navarro, Antoni Senserrich Martínez, Agustí Barrera i Puigví, Ginsa Electrònic, S.A, Soportes Mediterráneo, S.L., Agulla, S.A., Allianz C. Seguros y Reaseguros, S.A., Sociedad Textil Lonia, S.A. (Carolina Herrera), Impresiones de Catalunya i ADECA.

Projectes

Col·laboració amb la CONFAVC

La Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya ha creat el Centre d'Estudis i Recursos Veïnals, amb l'objectiu de disposar d'informació fidedigna respecte a la realitat del moviment veïnal, així com d'aquells aspectes en els quals les associacions de veïns intervenen. En aquest sentit, una de les línies prioritàries del Centre és la disponibilitat d'informació i de documentació.

Amb l'objectiu de conèixer els seus fons i les possibilitats de col·laboració amb els arxius municipals de districte, el mes de maig se celebrà una visita a la seva seu en la qual s'establiren les bases per recopilar la informació puntual que es troba repartida en els diferents centres.

Per altra banda, els arxius municipals de districte que disposin de duplicats de documents, de publicacions periòdiques, d'articles de diaris o de monografies relacionades amb el moviment veïnal aportaran aquests materials per tal de col·laborar i enriquir els fons d'aquest nou centre.

La primera tramesa de documentació s'ha concretat amb la donació de l'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc de més de 250 butlletins d'associacions de veïns del districte.

Grup de treball d'acció cultural i comunicació

Aquest grup de treball es va constituir l'any 1998 sota el nom de grup de treball de difusió cultural. L'any 2001 es produeix una renovació dels seus membres i es decideix adoptar el nom actual de grup de treball d'acció cultural i comunicació. Els objectius generals del grup són: formular propostes d'activitats de difusió dels arxius; planificar les activitats i els productes de difusió i les estratègies de comunicació; fer el seguiment i coordinar el manteniment del programa continuat d'activitats culturals; impulsar propostes educatives que fomentin l'ús i el coneixement de l'Arxiu Municipal entre els escolars i els docents; avaluar les activitats i els productes generats per l'acció cultural i educativa.

Durant els anys de funcionament, el grup ha engegat i materialitzat molts projectes dels quals destaquem: la confecció dels calendaris de l'Ajuntament de Barcelona dels anys 1999, 2000 i 2001, la campanya de recollida de fons entre la ciutadania Mercè 1999, l'assessorament en la confecció d'un tríptic de l'Arxiu Municipal de Barcelona, les aportacions a la campanya *Barcelona fem memòria* i els Amics de l'Arxiu, com per exemple el dossier de patrocini, d'entre molts d'altres.

A més de les reunions periòdiques establertes, els seus membres realitzen d'ençà del mes de maig reunions setmanals per tal de materialitzar la confecció del llibre "Barcelona fa memòria" on es presentarà una selecció de 200 documents de diverses tipologies que conserva l'Arxiu Municipal de Barcelona i també s'està treballant en la producció d'una línia de productes de marxandatge.

Els integrants del grup de treball són: Vicki dels Àngels, Imma Domènech, Gemma Iturrate, Laura Ureña, i Núria Bosom com a coordinadora.

La immigració a la Barcelona del segle XX

Dins les activitats del Seminari d'Història de Barcelona, l'Arxiu Històric de la Ciutat ofereix un curs quadrimestral dirigit pel professor Joan Roca i Albert, de l'Institut Barri Besòs, amb participació de diferents especialistes (30 hores, 19 de febrer-4 de juny de 2003).

La primera part del curs (Immigració, creixement urbà i espai social) aborda els aspectes demogràfics del fenomen i així com el fet de l'assentament dels immigrants i els seus efectes sobre l'expansió física del conglomerat urbà. La segona part (Trajectòries d'incorporació a la ciutat) analitza l'experiència de diferents grups significatius d'immigrants, des dels que vénen per formar part de l'elit social fins als que, provinents de diferents indrets de l'Estat, s'incorporen als treballs clàssics d'una ciutat industrial, per arribar als vinguts recentment des dels països subdesenvolupats a una Barcelona ja en fase postindustrial. La tercera part (Les idees i les actuacions polítiques) mira de dibuixar el marc que ofereixen la cultura i les institucions catalanes per fer front als reptes d'una immigració cada vegada més diversificada.

Nou edifici per a l'Arxiu Municipal del Districte de Gràcia

El mes de novembre passat han començat les obres d'un nou edifici a la plaça de Lesseps, av. de l'Hospital Militar, que ha d'acollir les futures instal·lacions de l'Arxiu Municipal del Districte i de la Biblioteca central de Gràcia. Està previst que l'equipament que comptarà amb un auditori, bar/restaurant i sales d'exposicions s'inauguri l'any 2004.

Activitats

Vine a l'Arxiu. Oferta educativa de l'Arxiu de Sant Martí

L'Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí presenta un conjunt d'activitats en forma de visites, tallers i itineraris amb el suport de materials didàctics adreçades als centres educatius i de lleure. Les activitats són conduïdes per personal especialitzat i pretenen apropar els estudiants a la història i als arxius d'una forma lúdica però rigorosa. S'ofereix, també, suport i assessorament permanent a tot el professorat en temàtiques relacionades amb la història i les fonts arxivístiques. Les activitats són: Educació primària: 1. Fes el teu arbre de família. 2. Fes d'arxiver. Educació secundària i formació d'adults: 3. Descobreix la revolució industrial, 4. Troba documents secrets. 5. Vine a l'arxiu i emporta't els documents. Tots els cicles educatius: Ensenyem Sant Martí. Itineraris educatius.

Primeres Jornades d'ensenyament i arxius

Els dies 5, 6 i 7 de setembre d'enguany se celebren les primeres jornades d'ensenyament i arxius sota el títol Didàctica amb fonts d'arxius, organitzades per l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. L'Arxiu Municipal de Barcelona ha estat representat per dues comunicacions: "Arxiu obert, una experiència didàctica en els arxius municipals de districte de Barcelona", i la col·lecció "Conèixer el Districte de Sants-Montjuïc".

Des d'aquí volem fer públiques les conclusions d'aquestes jornades: 1. Es constata la necessitat de normalitzar el servei educatiu en arxius catalans. 2. Les noves demandes educatives fan necessàries noves actuacions en els arxius. 3. Els arxius han d'assolir l'equilibri entre la gestió documental i la funció cultural. 4. No s'ha de confondre la funció didàctica dels arxius amb la funció cultural més genèrica. 5. La relació entre ensenyants i arxivers no pot establir-se únicament a partir de paràmetres voluntaristes sinó mitjançant la planificació i l'organització dins el marc professional. 6. Cal definir el perfil professional dels tècnics dels serveis educatius dels arxius. 7. Es fa palesa la necessitat d'establir programes de formació en tècniques de recerca escolar i coneixement dels arxius. 8. Les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC) poden ser l'oportunitat per garantir i potenciar l'accés i, alhora, la conservació dels documents. 9. Cal tendir a l'elaboració de materials didàctics d'arxius que puguin ser generalitzables i aplicables a d'altres arxius superant l'àmbit local. 10. Cal millorar els canals de comunicació per tal de difondre l'existència dels materials didàctics. En aquest sentit, els centres de recursos pedagògics hi poden jugar un paper cabdal. 11. S'evidencia la manca en la dotació de recursos humans i econòmics en el funcionament dels serveis educatius dels arxius. 12. Cal establir plataformes de debat i intercanvi entre els sectors professionals dels arxivers i ensenyants, amb el suport i la implicació de les administracions, universitats i associacions professionals. 13. Es palesa la necessitat de potenciar la coordinació entre les polítiques de cultura i ensenyament de les diferents administracions. 14. Es donarà a conèixer el contingut i les conclusions d'aquestes jornades als responsables tècnics i polítics de les diferents administracions.

Nova sala de consulta a l'Arxiu Municipal Administratiu

El nombre d'usuaris externs que utilitza els serveis que ofereix l'Arxiu Municipal Administratiu durant els darrers temps ha anat augmentant progressivament fins a arribar als 1.200 presencials durant el mes d'octubre passat. Aquesta gran afluència va provocar la saturació del servei d'atenció a l'usuari extern i la impossibilitat d'atendre, amb les mínimes condicions de qualitat, les seves consultes.

Per tal d'evitar prolongar l'espera d'accés a la sala de consulta i poder donar el millor servei possible s'ha pres la mesura provisional d'habilitar una nova sala de consulta exclusiva per a la recerca de la sèrie A167 Llibres de Registre Civil, a la planta baixa de la seu de l'arxiu. Aquesta mesura especial es mantindrà fins que disposem de les noves instal·lacions previstes d'inaugurar en un futur immediat.

Formació

Enguany s'han materialitzat dues de les iniciatives proposades pel grup de treball de formació. D'una banda, entre els dies 14 i 17 d'octubre tingué lloc una seminari sobre avaluació de la documentació administrativa, amb l'assistència d'una vintena de tècnics mitjans i superiors de l'arxiu. Destacà la presentació del model canadenc de calendaris de conservació a càrrec del professor d'arxivística de la

Universitat de Montreal Sr. Carol Couture i un debat sobre els valors dels documents entre diversos professionals implicats en l'avaluació de documents.

D'altra banda, durant les primeres setmanes del mes de novembre, i dins el Pla de formació contínua de l'Ajuntament, han tingut lloc dues edicions del curs sobre Organització de documents administratius, impartit per diverses arxiveres de l'Arxiu Municipal i que han arribat a gairebé trenta persones amb funcions administratives dins els districtes, guàrdia urbana, bombers, sectors centrals i instituts de salut pública i cultura. Aquesta activitat fou complementada amb una visita tècnica a l'Arxiu Històric de la Ciutat i l'Arxiu Municipal Administratiu.

És voluntat del grup de treball continuar amb aquestes iniciatives els propers anys, i mantenir la convocatòria com a mínim d'un seminari monogràfic d'arxivística cada any.

Itinerància d'exposicions de l'AHCB-AF

L'Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona ha itinerat darrerament dues exposicions fotogràfiques a la ciutat de Tarragona, concretament a l'antiga Audiència, entitat que gestiona l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Tarragona. La primera, "Viatge a Olot. La salvaguarda del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil espanyola", produïda per l'AHCB, es va exposar del 2 al 31 de juliol i constava de les fotografies que van fer Vidal Ventosa i els Pérez de Rozas amb motiu del trasllat del patrimoni artístic dels museus de Barcelona a Olot a l'inici de la guerra. La segona, "L'artista al seu taller: fotografies de Francesc Serra", produïda el 1990 per Olimpíada Cultural, es va exposar de l'1 al 31 d'octubre i constava d'un conjunt de retrats que Francesc Serra va fer d'artistes pertanyents al modernisme català.

Ingressos de fons

Arxiu Històric de la Ciutat

Transferència de fotografies del Sector d'Urbanisme

Enguany el Sector d'Urbanisme de l'Ajuntament de Barcelona ha transferit a l'Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat un interessant conjunt de fotografies històriques sobre arquitectura i urbanisme de la ciutat de Barcelona realitzades entre 1914 i 1974 pels fotògrafs Ribera i Estorch. En concret, es comptabilitzen uns 5000 negatius en blanc i negre de vidre i plàstic de format 13 x 18 cm i uns 8000 positius sobre paper de diversos formats. El seu estat de conservació és força bo. Juntament amb el fons de fotografies també s'ha transferit un llibre on es troben tots els negatius registrats i mínimament documentats. Es tracta doncs, d'un valuós fons documental, tant pel seu contingut com per la seva autoria, que complementa i enriqueix els fons de l'Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat.

La donació del fons Juan Lapuente

El propassat dia 30 de setembre el regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, Sr. Ferran Mascarell, i la Sra. Marian Roberts signaren el conveni mitjançant el qual es feia donació a l'Arxiu

Històric de la Ciutat del fons que havia reunit i conservat el Sr. Juan Lapuente Belenguer, en qualitat de cònsol espanyol a Ciutat del Cap (Sud àfrica) durant els darrers mesos de la Guerra Civil espanyola.

Aquest fons està format per 235 fotografies de la Guerra Civil espanyola (1936-1939) i 38 fotografies familiars, per 3 banderes republicanes de gran format i per alguns documents i objectes personals.

L'ingrés d'aquests materials a l'Arxiu Històric de la Ciutat té un gran interès, tant des del punt de vista històric com des del documental, ja que la col·lecció de fotografies ens permet cobrir un buit important si tenim en compte que fins ara es disposava relativament de poques imatges sobre el període de la Guerra Civil a Barcelona.

Instruments de descripció

Arxiu Històric de la Ciutat

Festes Populars Catalunya i Espanya.

Inventaris

Amb el tractament de les col·leccions de documentació referent a festes populars de Catalunya i de la resta d'Espanya finalitza la sèrie d'inventaris de l'Arxiu Històric de la Ciutat, iniciada l'any 2001 amb la descripció de les festes de Barcelona. Aquests darrers inventaris s'han realitzat en dos volums. El primer, referit a Catalunya, aplega 693 unitats documentals amb un període cronològic comprès entre 1887 i 1981. El volum d'Espanya recull 119 documents corresponents als anys 1877-1980. L'ordenació ha estat alfabètica de llocs i cronològica. Quant a la descripció, com en el cas de Barcelona, s'ha optat per incloure el màxim de informació en cada full, díptic o fullet. Els inventaris es completen amb un índex topogràfic.

La tipologia documental bàsica és el clàssic programa de festa major. No obstant això, també hi trobem fulls que reflecteixen algun aspecte parcial de les festes. En la majoria dels documents hi ha molta informació sobre els costums o la història de cada poble amb gran quantitat d'imatges que il·lustren els articles.

Per als usuaris interessats en el món de la publicitat, aquestes col·leccions resulten particularment interessants, perquè aquestes petites publicacions ofereixen una panoràmica de les cases comercials de cada època.

Catàleg de participacions de noces

Les participacions de noces que es conserven a l'Arxiu Històric de la Ciutat constitueixen la part més nombrosa de totes les tipologies documentals, incloses dins del Fons de Documentació Personal, ingressades per donacions de particulars. D'aquesta sèrie destacarem la importància dels documents per a la recerca des de la perspectiva de l'evolució del formulari per damunt de les il·lustracions que contenen, per altra banda força escadusseres.

Com a tasca prèvia a la descripció, s'han ordenat els 1.813 documents per ordre alfabètic del cognom dels contraents. La fitxa descriptiva s'ha confeccionat reproduint quasi tot el text del formulari llevat d'algunes paraules considerades reiteratives. Per a una

millor comprensió se n'ha corregit la puntuació del text. Tots els noms propis apareixen en majúscules, tot i que no figuri així a la redacció de l'original. El catàleg es completa amb un índex cronològic.

Tractament de fons

Intervenció a l'arxiu de Serveis Funeraris de Barcelona

En aquests dos últims anys s'ha intervingut a l'arxiu que té l'empresa Serveis Funeraris de Barcelona, SA i que contenia documentació des de mitjan segle XIX fins a l'actualitat. Aquest fons que es conservava en diferents dipòsits dels cementiris de la ciutat contenia la documentació que havien anat produint els diferents òrgans gestors dels cementiris de la ciutat, des de l'obertura del primer, el cementiri del Poblenou, l'any 1839. La documentació conté llibres registre de control de sepultures, expedients de dret funerari, expedients de construcció de panteons, expedients d'obres i expedients de tipus administratiu (econòmic, personal, compres, etc.).

La tasca realitzada ha estat l'inventari de la documentació fins a l'any 1995, l'anàlisi de les series documentals existents i el mostreig d'algunes d'elles. Actualment s'està pendent de procedir a la seva neteja i desinfecció, i posteriorment es transferirà a l'Arxiu Municipal Administratiu i alguns arxius municipals de districte perquè pugui ser consultada.

Arxius municipals de districte

Inventari del fons de l'Orfeó de Sants

L'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc conserva més de 400 fons d'entitats d'entre els quals destaca per la seva antiguitat, volum i valor cultural el fons de l'Orfeó de Sants.

Amb motiu de la commemoració del centenari de l'Orfeó de Sants, l'arxiu es proposà l'objectiu de reclassificar el fons de l'entitat i d'elaborar un instrument de descripció útil de cara a les múltiples consultes que es derivarien d'aquest fet.

Recentment s'han finalitzat les tasques d'organització de la documentació i l'elaboració del quadre de classificació. A més s'ha procedit a l'expurg de duplicats i a la substitució dels antics contenidors per d'altres de conservació permanent. Posteriorment s'ha elaborat un inventari de tots els fons documentals existents. En total 1 ml de documentació textual (1901-2001) i 230 cartells (1930-2000), a més d'altres materials i algunes col·leccions factícies.

Properament es procedirà a la seva presentació pública com a homenatge a aquesta emblemàtica entitat.

Publicacions

Can Fabra: de fàbrica tèxtil a factoria cultural. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Districte de Sant Andreu, 2002 (Memòria de Barcelona), 47 pàg.

El Centre Cultural Can Fabra, inaugurat el passat mes de setembre, fou un exponent industrial i, per tant, econòmic i social d'una incipient societat urbana cata-

lana i un signe d'identitat per a tot el barri de Sant Andreu. Ara es pretén que sigui una nova fàbrica post-industrial del pensament i la cultura, punt de referència per al districte de Sant Andreu i per a tota la ciutat. El llibre vol mostrar-nos aquesta transformació.

La gent i els barris de Sant Martí.

Josep M. Huertas Claveria. Ajuntament de Barcelona. Districte de Sant Martí, 2001, Barcelona, 2002, 223 pàg.

Aquest llibre explica l'origen i l'evolució dels diversos barris que conformen territorialment el districte de Sant Martí.

El treball elaborat per Josep Maria Huertas es complementa amb les imatges de Pepe Encinas i Guillem Huertas i pretén ser un punt de referència per a totes les persones que senten curiositat per conèixer la història i la realitat dels barris més històrics com el Poblenou o el Clot-Camp de l'Arpa i d'altres més recents, com la Verneda, el barri del Besòs o la Vila Olímpica.

El nieto del lector de periódicos. Joaquima Utrera Redondo. Ajuntament de Barcelona. Districte de Sant Martí, 2002, Barcelona, 172 pàg. (Memòria de Barcelona).

El llibre repassa, de la mà de la periodista Joaquima Utrera, la trajectòria vital de Manuel Martínez, líder veïnal del Districte de Sant Martí. L'autora ens explica la intensa vida del protagonista des dels seus orígens fins als motius que el porten a la lluita política i el seu paper fonamental en el moviment veïnal del Districte de Sant Martí.

L'Arxiu. Material didàctic. Ramon Alberch Fugueras, Iñaki Arregui Goñi, Núria Burguillos Medina, Anselm Cartaña Gómez, Maite Giménez Pedrol, Jordi Serchs Serra. Barcelona: Ajuntament. Districte de Sants-Montjuïc. Arxiu Municipal de Barcelona, 2001 "Conèixer el Districte de Sants-Montjuïc"; 12).

El dia 4 de novembre del 2002 es presentà al col·lectiu d'ensenyants del districte el material didàctic del volum 12 de la col·lecció *Conèixer el districte de Sants-Montjuïc*, el qual té l'objectiu de facilitar la realització de les activitats que l'arxiu fa amb els centres d'ensenyament del districte des de l'any 1993. Cal destacar que aquesta publicació s'ha fet en format digital, per la qual cosa es pot consultar a les pàgines web del Centre de Recursos Pedagògics i de l'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.

Societat, política i cultura a Catalunya, 1830-1880. Josep M. Fradera (coordinador), Barcelona: Institut de Cultura, 2002 (Barcelona Quaderns d'Història, 6).

El volum aplega una introducció del coordinador, amb el títol "La Catalunya liberal: elements per a una reinterpretació", i quinze aportacions de diferents especialistes que versen sobre: la revolució liberal i la revolució industrial, el romanticisme i el canvi cultural, la metamorfosi de les professions liberals i el ventall de cultures polítiques a la Catalunya vuitcentista. La intenció del conjunt és revisar els models historiogràfics vigents fins fa poc basats en una relació massa lineal entre economia i política.

Agenda

Visites al refugi antiaeri del Poblesec. Dies: 7 de desembre del 2002 i 4 de gener del 2003.

Informació i reserves: Museu d'Història de la Ciutat. Tel. 93 315 11 11. Fax: 93 315 09 57.

a/e:museuhistoria@mail.bcn.es

- Per a grups: visites concertades (octubre i novembre). Informació i reserves: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.

Tel. 93 332 47 71/93 291 63 05.

Fax: 93 291 63 33. a/e:

amds@mail.bcn.es

1890. El primer 1 de Maig i la reivindicació de la jornada de 8 hores.

Organització: Museu d'Història de la Ciutat amb la col·laboració del Centre Cultural la Farinera del Clot, Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí, CCOO de Catalunya, UGT de Catalunya, CGT de Catalunya. Lloc: Centre Cultural la Farinera del Clot. Del 25 d'octubre de 2002 al 19 de gener de 2003

Premsa de barris: un altre periodisme. Barcelona, 1976-2001.

Organització: Col·legi de Periodistes de Catalunya amb la col·laboració de l'Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí i la Biblioteca Xavier Benguerel. Lloc: Biblioteca Xavier Benguerel. Del 15 de novembre al 5 de desembre de 2002